

Suurten ikäluokkien tanssit

Juhannustanssit -kirjan synnyttämä debatti suomalaisen yhteiskunnan muutoksen ilmentäjänä.

Petri Fills
7.2.2016

Sisällys

Johdanto

1. Maalta kaupunkiin
2. Kirjan herättämä närkästys
3. Elämäntapojen muutos ja ahdistus

Lopuksi

Lähteet ja kirjallisuus

Johdanto

Kustannusyhtiö Otava julkaisi vuonna 1964 Hannu Salaman kirjoittaman romaanin *Juhannustanssit*. Teoksen julkaisu käynnisti vuosia kestäneen debatin kulttuuriarvoista, ja siitä käyty keskustelu muistetaan nimellä ”salama-sota”. Tuolloin käyty keskustelu antaa jälkeenpäin tarkasteltuna hyvän kuvan niistä kulttuurisista muutoksista, joiden vaikutukset alkoivat näkyä enenevässä määrin suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kun romaanin tulkintaa ja sen saamaa reseptiota aikalaislukijoiden keskuudessa tarkastellaan historiallisesti, on syytä huomioida Suomen demografinen rakenne 60-luvulla. Jatkosodan päättymisen jälkeen syntyvyys oli kasvanut ja sen johdosta vuosien 1945-1950 välisenä aikana syntyi sukupolvi, johon viitataan itsenäisen Suomen historiassa suurina ikäluokkina. *Juhannustanssien* julkaisun aikaan suuri ikäluokka oli ehtinyt teini-ikään ja nuoret olivat siten jo määrällisesti näkyvä osa suomalaista väestöä. Väestörakenteen lisäksi suomalaiseen kulttuuriympäristöön kohdistui myös muunlaisia muutosvoimia, jotka olivat osittain seurausta väestönkasvusta, mutta osansa oli tehnyt myös rakenteellinen muutos, jossa Suomi oli 1800-luvun lopulta alkaen nopeasti muuttunut elinkeinorakenteeltaan maatalousmaasta teollisuusyhteiskunnaksi, ja oli edelleen muuttumassa kiivasta vauhtia nykyisen kaltaiseksi palveluyhteiskunnaksi. Suomalaisen mentaliteetin muutokseen nuorten osalta vaikutti varmasti myös länsimaiseksi mielletyn nuorisokulttuurin omaksuminen ja sen mukanaan tuoma liberaali suhtautuminen muun muassa seksuaalisuuteen.

Tässä kirjoituksessa keskityn siihen miten *Juhannustanssit* -romaanin tekstissä ja sen aikalaisreseptiossa kuvastuu historiallinen kulttuuriympäristö 60-luvun Suomessa. Salaman romaani kuvaa sitä ahdistusta, jossa agraariyhteiskuntaan muokkautunut mentaliteetti ei muutu yhtä nopeasti kuin yhteiskunnan nopeasti muuttuvat lavasteet, jotka muodostavat uuden kulttuurillisen kontekstin.

1. Maalta kaupunkiin

Juhannustanssit kuvaa nimensä mukaisesti keskikesän juhlaa, jota vietetään muutaman kymmenen kilometrin päässä kaupungista eräällä maamiesseuran talolla, mihin juhlat on järjestetty. Juhannus on perinteinen aikaa rytmittävä vuotuis-juhla. Vuotuis-juhlat ovat agraarikulttuurin mukanaan kantamia kollektiivisia muistijälkiä. Suomessa juhannusta on perinteisesti vietetty tanssimalla ja juhannuskokkoja polttamalla. Kokkojen polttaminen erityisesti juhannuksena on kuitenkin pääasiassa Itä- ja Pohjois-Suomen perinnettä. Suomalaiseen juhannukseen kuuluu myös

ylenpalttinen alkoholin käyttö. Moralisoivat tahot arvostelevat herkästi juhannuksen holtitonta alkoholin käyttöä ja se saatetaan hieman äkkiväärästi yhdistää uudempana aikana syntyneeksi tapain turmelukseksi. Juhannusjuominkien perinne Suomessa voidaan kuitenkin johtaa ainakin 1500-luvulle, sillä juomingit mainitaan Mikael Agricolan kirjoituksissa. Juhannusjuhlan voi siis nähdä symbolina joka kantaa agraarikulttuurin arvoja. Siten romaanin tekstiä ja aikalaisreseptiä voi tarkastella tätä taustaa vasten. (Aro 2005, 115.)

Tarina kuitenkin alkaa kaupungista josta nuoria täynnä oleva linja-auto lähtee ajamaan kohti seurataloa. Alussa mainitaan että auton ympärille kasautuneista ihmisistä ei monikaan ole yli 20-vuotias. Kirjan julkaisuhetkellä tämän saattoi lukea siten, että suurin osa matkustajista on sotien jälkeen syntyneitä nuoria. Romaanin henkilögallerian esittely alkaakin jo siltä osin keitä linja-auton kuljettaja on kyytiinsä ottanut. Kaikki matkustajat eivät kuitenkaan ole nuoria. Yksi heistä kuvailee matkan aikana karnevalistisella tavalla 1944 päättyneen sodan tapahtumia. Seurue kärrätään juhlapaikalle, jossa he alkavat pian humaltua illan edetessä. Alkuillasta tapahtuva juhannuskokoon sytyttäminen saa farssin piirteitä, kun tuli leviää huolimattomuuden seurauksena ja on aiheuttaa pienen metsäpalon. Tulipalo kuitenkin sammuu ja tarinassa aletaan kuvailla henkilöiden suhteita kyseiseen pitäjään ja toisiinsa. Käykin selväksi että useat romaanin keskeiset henkilöt ovat kasvaneet tuossa maalaispitäjässä, mutta elämä siellä on taakse jäänyttä kullakin eri syistä. Useat heistä ovat muuttaneet kaupunkiin, mutta palanneet viettämään juhannusta kotiseudulleen. Muutamat ovat kaupungissa opiskelleita ylioppilaita.

Suomessa on koko itsenäisyyden ajan elänyt voimakas kansalaisyhteiskunnan eetos. Kansalaisten mahdollisuus ja halu järjestäytyä yhdistyksiksi on tärkeä osa kansallista identiteettiä.

Yhdistymisvapaus Suomessa juontuu jo ajalta ennen itsenäisyyttä, kun suurlakon jälkeen 1905 annettiin lausuma, jonka mukaan kansalaisilla on oikeus perustaa yhdistyksiä laillisten tarkoitusten toteuttamista varten, mutta varsinainen yhdistyslaki tuli voimaan vasta vuonna 1919 (Tienhaara 2012, 9). Yhdistystoiminnan kuvaus on paikoitellen läsnä *Juhannustansseissa* ja katson sen keinoksi sementoida tarinaan yhden osan järkähtämättöminä pidetyistä kansallisista arvoista. Jo kirjan ensimmäisillä sivuilla, kaupungin parkkipaikalla Lassella on sanaharkkaa toisen autonkuljettajan kanssa, siitä miten mahdollisen lakon sattuessa on meneteltävä. Keskustelussa puntaroidaan luottamusta kuljettajia edustavaan ammattiyhdistykseen.

Myöhemmin tarinassa paljastuu eri henkilöiden kertomuksista sirpaleita paikkakunnan historiasta naisyhdistyksineen ja raittiusseuroineen. Yhdistyksien kuvailun kautta valottuu myös paikkakunnan

sosiaalinen rakenne ja hierarkia. Tältä osin tarinan tapahtumapaikkaan rakentuu lukijalle uskottava historia pienestä maaseutuyhteisöstä, jossa kaikki tuntevat toisensa ja ovat väistämättä sidoksissa kylän monisäikeiseen sosiaaliseen verkostoon.

Tarinassa kerrotaan, miten nopeasti kaikki on muuttunut sodan jälkeen (ks. Salama 2011, 146). Kyseinen kommentti viittaa 1944 päättyneeseen jatkosotaan, mutta useissa kohdissa tarinaa viitataan myös vuoden 1918 lyhyeen, mutta traumaattiseen sisällissotaan. Sisällissota, talvisota ja jatkosota ovat itsenäisen Suomen historian avainkokemuksia ja ne ovat siitä syystä hyvin konkreettisia ennen ja jälkeen jakolinjoja, kun halutaan viitata Suomen historiaan. Useilla romaanin henkilöillä ei nuoruutensa vuoksi ole omakohtaista kokemusta viimeisimmästä sodasta, mutta niin jatkosodan kuin 1918 sodan ennen ja jälkeen asetelma on luettavissa tekstissä, kun kerrotaan punaisten ja valkoisten osapuolten kahnauksista tapahtumapaikan lähiympäristössä. Historian viitteellinen esittäminen on Salaman itsensä mukaan hänelle tyypillistä taloudellista ja tiivistä ilmaisua. Salama on kertonut että hän tavoittelee kirjoittamisessaan sitä, että kykenisi hoitamaan pitkiä osia historian kertomisesta replikoinnin tai muun kuvauksen sisässä (Yleisradio 2011).

Romaanin alkupuolella on eräs kohta, jossa lähihistoria on läsnä tarinan nykyhetkessä. Maisemat ja paikat tiloina kantavat mukanaan historiaa ja tätä Salama hyödyntää kuvatessaan Paavon kävelyretkeä seuratalon lähellä sijaitsevalle vanhalle urheilukentälle. Paikan kerrotaan olevan kylän ensimmäinen rakennettu urheilukenttä, mutta se on sittemmin ruohottunut, ja nyt siellä on Paavon lisäksi kävelemässä vain muutama lammas. Paavo kävelee kentän toiseen päähän katsomaan, vieläkö syöttölauta on paikallaan ja löytääkin sen madonsyömänä ja lahonneena. Urheilukentän rappioitumisen voi lukea edustavan niiden aatteiden rapistumista, joiden voimalla monen kylän ensimmäiset urheilukentät on Suomessa rakennettu. Urheiluun kannustaminen oli kiinteä osa sisällissodan jälkeen perustetun oikeistolaisuuteen kytkeytyvän suojeluskunnan toimintaa. Silloin kun järjestö oli suosionsa huipussa, urheilun harrastamisen katsottiin vahvistavan kansalaisten sotilaallista toimintakykyä. Useat kylät saivat suojeluskunnan rakentamina ensimmäisen urheilukenttensä ja hyppyrimäkensä. Juuri lahonneen syöttölaudun kuvaaminen alleviivaa viittausta suojeluskunnan implisiittiseen läsnäoloon tapahtumapaikan historiassa, sillä juuri syöttölaudaan yhdistyvä pesäpallo oli urheilulajina suojeluskunta-aatetta edustavaa toimintaa. Tällä tavalla menneisyyden aatteet leijuvat seuratalon liepeillä, vaikka suojeluskunta järjestönä lakkautettiinkin sodan jälkeen vuonna 1944. (Yleisradio, 2012.)

Suurimmaksi osaksi romaanissa kuvaillaan humalaisten edesottamuksia ja rähinöintiä seuratalolla,

mutta tarina tiivistyy kerronnallisesti lopun kaoottiseen kolariin, joka tapahtuu paluumatkalla kaupunkiin. Kohtalokkaan kolarin voi lukea draaman kaarella tapahtuvaksi seuraukseksi dionyysisistä juhlista. Tapahtuma tarjoaa lukijalle kristillistä tulkintaa, jossa synnin palkkana on kuolema. Tarinassa viitataan useassa kohtaa kristinuskon teksteihin siten, että se ei jää lukijalta huomaamatta. Erityisesti närkästystä herätti tarinan osa, jossa Hiltunen esittää pilkkansa kristittyjä arvoja kohtaan saarnatyylillä (Salama 2011, 139). Juuri romaanin tulkinta kristillisestä näkökulmasta antoi kipinän debatille, joka syntyi *Juhannustanssien* julkaisun jälkeen.

2. Kirjan herättämä närkästys

On huomioitava että julkinen keskustelu ohjasi romaanin aikaistulkintaa. Etenkin kun *Juhannustansseja* kommentoitiin arvovaltaisilta tahoilta, jotka eivät tavallisesti osallistu ajankohtaisesta kaunokirjallisuudesta käytyyn keskusteluun. Romaanin katsottiin loukanneen huomattavan kansanosan pyhiä tunteita, kuten arkkipiispa Martti Simojoki sanoi eräässä puheenvuorossaan 1964. Myöhemmin Simojoki sai osakseen kritiikkiä, jonka mukaan hän esitti henkilökohtaisia mielipiteitään siten, että ne olivat hänen arvovallan kautta tulkittavissa kirkon mielipiteiksi. Joka tapauksessa Simojoen kommenttien katsottiin edustavan kristittyjen valtaosan kantaa asiaan. Arkkipiispa kertoi myöhemmin että hänen sanojen tarkoituksena ei missään vaiheessa ollut takavarikot tai muut oikeustoimet kirjailijaa ja kustantajaa vastaan. Hän myös kiisti syytökset joiden mukaan kirkolla olisi pyrkimys hallita ja käyttää pakkokeinoja lujittaakseen valtaansa. (Yleisradio, 1965.)

Saman vuoden lopulla joukko Kokoomuksen kansanedustajia jätti maisteri Margit Borg-Sundmanin johdolla valtioneuvostolle kyselyn, jossa tiedusteltiin, onko hallitus tietoinen siitä, että Suomessa julkaistaan jumalanpilkkua ja sukupuolikuria loukkaavaa kirjallisuutta. Myöhemmin äänitetystä haastattelusta Margit Borg-Sundmanin kommentteista kuvastuu ajatus nuoresta valtiosta, jonka kansalaiset ovat kokonaisuutena kuin nuori ihminen, jota tulee kasvattaa ja ohjata ikuisena pidettyjen moraaliarvojen omaksumisessa. Hänen mukaansa kyselyn tavoitteena oli saada aikaan sellaista keskustelua moraaliarvoista, että se tekisi muun muassa sensuurin tarpeettomaksi kirjojen ja elokuvien kohdalla. *Juhannustanssien* osalta Margit Borg-Sundman ei ollut omien sanojensa mukaan ajatellut vangitsemisen kaltaisia oikeustoimia, mutta hän olisi kuitenkin puoltanut kirjan takavarikoita. (Yleisradio, 1965.)

Kaunokirjallisuus on keskeinen osa kansallista historiaa. Kaunokirjallisuudesta kuvastuu kansallinen

identiteettiä ja sitä kautta tulee ymmärrettäväksi se, miksi useilla valtioilla on ollut erityisiä tarkastamoita muun muassa kirjoille ja elokuville. Tarkastamojen sensorit sensuroivat kirjoja joiden katsottiin edustavan ristiriitaisia ja haitallisia arvoja kulloinkin valtion korkeinta päätäntävaltaa edustavan ryhmän kannalta. Tämä valtiollinen interventio muokkaa julkaistun ja julkaisemattoman kirjallisuuden välityksellä niitä kulttuuriarvoja, joita pidetään legitimeinä.

On kiinnostavaa että Margit Borg-Sundman toi keskusteluun takavarikot ja mahdollisen sensuurin moraaliarvojen nimissä. Sen sijaan arkkipiispa suhtautui samaan asiaan hieman varauksellisemmin. Sensuurista kirjoittanut historioitsija Robert Darnton on esittänyt että sensuuri on poliittisen vallan tasapainoa säätelevä työkalu, jonka käyttö ei ole ongelmaton, sillä sensuuri palvelee samanaikaisesti useita eri tahoja. Simojoki saattoi aavistaa sensuurin käytön ongelmat, silloin kun se tehdään kristillisten moraaliarvojen nimissä, mutta myös valtiovallan eduksi. Sensori saa silloin taakseen kirkon arvovallan jonka nimissä hän toimii, mutta hänen on otettava huomioon myös toisen tahon etu. Tästä syntyy ongelmallisia eturistiriitoja sensuuria hyödyntävien tahojen kesken. (ks. Darnton 2014, 20.)

Juhannustansseja tai Hannu Salaman nimeä ei mainittu hallitukselle jätetyssä kyselyssä. Kysely kuitenkin johti siihen, että oikeusministeri katsoi olevansa pakotettu nostamaan syytteen kirjailijaa ja kustantajaa vastaan. Salamaa vastaan esitetty jumalanpilkka syyte oli legitiimi, mutta sen moraalinen aspekti oli ongelmallinen 60-luvun liberalisoituneessa kulttuuriympäristössä. Myös oikeusministeri joutui tässä tapauksessa hankalaan välikäteen punnitessaan tapauksen eturistiriitoja. Tapauksen oikeuskäsittely pitkittyi, eikä oikeuden päätöstä saatu aikaan. Oikeudenkäynti sai osakseen medianäkyvyyttä, jota ei ainakaan vähentänyt se seikka, että Salama yllättäen tunnusti halunneensa pilkata Jumalaa romaanissaan. Osansa epäilyistä sai myös kustannusyhtiö Otava, kun tapausta pidettiin kirjan nerokkaana markkinointitemppuna. Myös sitä epäiltiin, että kyseessä olisi ollut kyselyn jättäneen puolueen seuraavaan vaalikampanjaan liittynyt tempaus. (Yleisradio, 1965.)

Salama on itse kertonut kuulleensa, että oikeudenkäynnin ollessa vielä kesken, Kekkonen oli sisäpiiritietojen mukaan ilmoittanut armahtavansa kirjailijan, olipa tuomio millainen tahansa (Yleisradio 2011). Näin kävikin, kun kirjailija tuomittiin kolmen kuukauden ehdolliseen vankeuteen.

3. Elämäntapojen muutos ja ahdistus

Kylän sosiaalinen rakenne ei mahdollista samanlaista sosiaalista liikkuvuutta, mikä koulutuksen ja kaupungistumisen myötä oli alkanut enenevässä määrin tulla suomalaisen yhteiskunnan tunnuspiirteeksi sotien jälkeen. Sosiaalisella liikkuvuudella tarkoitetaan sitä, että yhteiskunnallinen asema ei vakiinnu samaksi kuin vanhemmilla. Tämä teema kontrastoidaan esiin Hiltusen henkilön avulla. Hiltunen on muuttanut muiden ohella pois maaseudulta, mutta on kuitenkin palannut takaisin paikkakunnalle harjoittamaan muurarin ammattia, eikä sosiaalinen liikkuvuus toteudukaan ehkä odotetulla tavalla.

Sekä Pekka Tarkka että Veijo Meri ovat esittäneet romaanin kuvaavan sitä miten kaupungistuminen ja koululaitos ovat tuottaneet maaseudulta kotoisin olevan ihmisryhmän, joka ei sopeudu kunnolla kaupunkiin, mutta on myös vieraantunut maaseudusta (Tarkka 1973, 115). Johdannossa kirjoitin miten agraariyhteiskuntaan mukautunut mentaliteetti ei muutu samassa tahdissa, kuin nopeasti teollistuva suomalainen yhteiskunta. Muutos tulee ymmärrettäväksi, kun erittelee ne aikakäsitykset, joilla operoidaan ilmiön tarkastelussa. Lineaarinen aika korostaa jatkuvuutta ja se on omiaan kuvaamaan tapahtumahistorian vaihteita ja kehitystä, kuten Suomen nopeaa teollistumista. Mentaliteettia tarkastellessa käytetään syklisen ajan käsitettä. Kehämäinen aikakäsitys liittyy myös maatalousyhteiskunnan aikaan, sen viljelykseen nivoutuvan vuodenvaihtelun kautta. Mielestäni näiden aikakäsitysten yhteen sovittamisen ongelma oli ahdistusta aiheuttavana tekijänä vielä pitkään sodan jälkeen arjen kokemuksen muuttuessa yhteiskunnan mukana. (Koivisto 2016.)

Muuhun Eurooppaan verraten Suomi on säilynyt pitkään sellaisena yhtenäiskulttuurina, jossa maan eri puolilla asuvat ja eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvat ihmiset jakavat saman kokemusmaailman ja mentaliteetin (Uschanov 2012, 39). 1870-luvulta saakka muuttoliike maalta kaupunkiin kasvoi jatkuvasti (Haapala 2007, 52). Kaupunkien suurin kasvuvaihe tapahtui kuitenkin vasta sotien jälkeen. Historioitsija Laura Kolbe katsoo 1800-luvulla syntyneen agraaripohjaisen yhtenäiskulttuurin murtuneen vasta 1960-luvun kulttuurivallankumouksen, elintason nousun ja maalta kaupunkiin muuton synnyttämän urbaanin moniarvoisuuden myötä. 2000-luvulle tultaessa kaupunkikulttuuri on vahvistunut, mutta suomalaisena erityispiirteenä voi pitää sitä, että maaseutu on muutoksista huolimatta pysynyt osana suomalaista identiteettiä, joka tasapainoilee lähiössä kaupungin ja maaseudun välillä. (Kolbe 2005, 35.)

Sosiologi Matti Kortteinen on kirjoittanut tutkimuksen, joka käsittelee suomalaista elämäntapojen muutosta lähiöasumisen näkökulmasta. Tutkimuksen aineistona Kortteinen on käyttänyt palkkatyöläisperheiden haastatteluja. Aineiston keräämisen hetkellä (1970-luvun lopulla) otanta kohdistui lähiöiden perheisiin, joiden kummatkin puoliset olivat 25-35 vuoden ikäisiä, eli haastateltavat kuuluivat suuriin ikäluokkiin. Haastattelujen perusteella voidaan puhua kulttuurisesta murroksesta, jota Salaman kuvaama ikäluokka myöhemmin todisti. Muutoksen perusta kosketti juuri talonpoikaisia perusarvoja, sillä työn itsenäisyyteen, patriarkaaliseen perherakenteeseen ja perhettä laajempiin sosiaalisiin verkostoihin kohdistui rankkoja muutospaineita (Kortteinen 1981, 117). On huomattava että Kortteisen tutkimus ei käsittele salama-sodan aikaisia ilmiöitä, vaan romaanin julkaisun aikaan käynnissä olleen kulttuurillisen murroksen tuottamia seurauksia. Käynnissä olleen murroksen aiheuttama ahdistus on kuvattu *Juhannustansseissa* implisiittisesti jaettuna sukupolvikokemuksena.

Muun muassa kääntäjänä toiminut Tommi Uschanov on pannut merkille suomenkielille tyypillisen piirteen. Siinä kielen ja ulkoisen todellisuuden vastaavuus nähdään yksi yhteen. Sen ajatuksen pohjalta voidaan kärjistetysti esittää, että suomalaisessa kulttuurissa on oletusarvoisesti ainoastaan yksi merkitystaso. Romaanin tapauksessa se tarkoittaa, että teos on vain kertomus tarinassa kuvatuista tapahtumista. Se ei suinkaan tarkoita että kaunokirjallinen teos luettaisiin faktana, vaan sitä, että semioottisesti merkkejä tulkitaan todellisuuteen viittaavina. Semiootikko Eero Tarasti on todennut että suomalaisessa kulttuurissa vallitsee kapea ja paikallaan pysyvä semiosfääri, joka on merkkien muodostama tila. Näistä huomiosta käsin voi ymmärtää sen suomalaisen yhtenäiskulttuurin luonnetta, joka Kolben mukaan alkoi murtua vasta 60-luvulla. (Uschanov 2012, 41-42.)

Uschanov on kustannusalalla työskennellessään pannut merkille, miten edellä mainittu suomenkielen ominaispiirre näkyy suomalaisessa kaunokirjallisuuden lukutavassa. Lukijat odottavat että heille tarjotaan ”totuudenmukaista fiktiota”. Se on saanut useimmat suomalaiset kaunokirjailijat ja kustantajat varomaan romaanin tai novellin asiavirheitä, sillä se pettäisi lukijoiden odotukset. (Uschanov 2012, 62.)

Sama kielen ja todellisuuden suhde näkyy myös siinä miten vankasti suomalaiset uskovat lain kirjaimen yksiselitteisyyteen. Entinen tuomari Jukka Kemppinen on huomauttanut miten suomalaisten mielessä laki ja oikeus ovat lähellä toisiaan. Tämäkin ajatus pohjaa siihen, että kirjoitetun sanan ja todellisuuden vastaavuus on yksiselitteinen ja yleisesti ajatellaan, että lakia ei

siksi tarvitse tulkita. Laki vain on, niin kuin se luetaan. Oikeuslaitos joutuu kuitenkin tulkitsemaan lakia, koska tapauksessa on aina monia tulkintaan vaikuttavia asioita. Hannu Salaman jumalanpilkkasyytöksen tapauksessa täytyy esimerkiksi pohtia, oliko teko tahallinen, kuka oli teon uhri, millaiset olivat uhrin kärsimät vahingot, mikä on vahinkojen vakavuus ja kuinka vahingot voidaan hyvittää. Ja on myös muistettava, että suomalainen oikeuskäsitys perustuu rankaisun sijaan hyvittämiseen ja sovitteluun. Tätä kautta syytteen nostaneen oikeusministerin toimetkin voidaan tulkita suomalaisen lukijakunnan todellisuusvaatimusten kuvastimena. (Uschanov 2012, 68-69.)

Lopuksi

Katson että kirjan herättämä närkästys ei tyhjene pelkästään vuoden 1964 lainsäädännössä rangaistavan jumalanpilkkan ympärille. Jo valtioneuvostolle jätetyn kyselyn yleistävästä ilmaisusta voi päätellä, että tuohon aikaan Suomessa julkaistiin myös muita kirjoja ja lehtiä, jotka olivat saman sisältöisiä kuin *Juhannustanssit*. *Juhannustanssit* kuitenkin valikoitui edustamaan symbolisesti vanhan suomalaisen arvomaailman vastaisia ajatuksia ja niiden julkista ilmaisemista.

Salaman tunnustus koetteli myös suomalaisten oikeustajua, kun tapauskohtaiseen laintulkintaan tuli yllättäen lisää muuttujia. Salaman tunnustaman teon oletettu vahinko ei kohdistunut Jumalaan, vaan toiseen abstraktiin tahoon, jota edusti Simojokea mukaillen se huomattava kansanosa, joka kantoi agraarisen yhteiskunnan muodostamaa mentaliteettia nopeasti muuttuneessa Suomessa.

Lähteet:

Painamattomat:

Koivisto, Hanne 2016.

Historiatieteellinen tieto ja kulttuurihistorian luonne (moodle-kirja, Turun Avoin yliopisto)
<https://moodle.utu.fi/mod/book/view.php?id=368589&chapterid=7421> (luettu 7.2.2016)

Yleisradio 1965.

Yhteenveto Salama-sodasta, osa1

(Hannu Salaman, Margit Borg-Sundmanin ja Martti Simojoen haastatteluja)

kuunneltavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/juhannustansseista-syttyi-salama-sota>

Yleisradio 2011.

Suomalainen kirjailija: Hannu Salama

22.4.2011 klo 21-21:55 Yle TV1

Yleisradio 2012

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/03/23/pesapallolla-kohotettiin-suojeluskuntien-sotataitoja#media=78889>

Julkaistu 23.03.2012 - 16:05. Päivitetty 10.04.2012 - 16:29

Painetut:

Aro, Laura (toim. Halonen, Tero & Aro, Laura) 2005.

Suomalaisten symbolit

Jyväskylä: Atena

Darnton, Robert 2014

Censors at Work: How States Shaped Literature

New York: W. W. Norton & Company

Kolbe, Laura (toim. Halonen, Tero & Aro, Laura) 2005.

Suomalaisten symbolit

Jyväskylä: Atena

Kortteinen, Matti 1982.

Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta.

Helsinki: Otava

Salama, Hannu 2011. (vuoden 1946 1. painoksen muuttamaton laitos uudelleen julkaistuna)

Juhannustanssit

Helsinki: Otava

Haapala, Pertti (toim. Häggman, Kai et al) 2007

Suomalaisen arjen historia osa3. Modernin Suomen synty

Helsinki: WSOY

Tarkka, Pekka (toim. Polkunen, Mirjam) 1973.
Romaani ja tulkinta
Helsinki: Otava

Tienhaara, Pentti 2012.
Yhdistystoiminta 2000-luvulla
Helsinki: Työväen sivistysliitto TSL ry

Uschanov, Tommi 2012.
Miksi suomi on Suomi
Helsinki: Teos